

LUMÍR DOKOUPIL

K počátkům českého dějepisectví ve Slezsku (Opavský pobyt Vincence Praska v letech 1883–1895)

Když před půlstoletím hodnotil stav studia dějin Slezska v české historiografii profesor Josef Macůrek, napsal: „[...] nepřihlížíme-li k populárním a buditelským pracím Lepařovým, Slámovým a Vyhlídalovým, zasloužili se o věcnější a širší výzkum slezské minulosti vskutku teprve Slezan Prasek, Moravan Zukal a Čech z království Kapras.”¹ Stěžejní díla Zukalova i Kaprasova byla však publikována až na počátku 20. století, Praskova vědecká činnost se ale rozvíjela již od přelomu 70. a 80. let 19. století a byla spojena hlavně s přípravou projektu *Vlastivědy slezské*. Zakladatelské počátky českého dějepisectví je proto třeba spojovat především s Praskovým pobytem v Opavě v letech 1883–1895, kdy usilovně tento záměr realizoval.

Hlavní příčiny neutěšeného stavu českého dějepisectví ve Slezsku a jeho pozdního nástupu byly hledány především v absenci univerzitního centra, ale také v malém zájmu českých kulturních pracovníků o okrajovou slezskou problematiku. Vincenc Prasek ve svých pamětech uvedl, že „rozvoj náš stal se jednostranným: utěšený ruch literární i vědecký v Čechách obsahem i okolnostmi týkal se Čech, Moravy málokdy, o Slezsko nedbalo se nic”².

Vincenc Prasek, slezský rodák z Milostovic u Opavy, narozen na chalupnické usedlosti v roce 1843, se po filologických studiích ve Vídni a ve Vratislavi chtěl vrátit do Slezska³. Profesorské místo však získal na Slovanském gymnáziu v Olomouci. S Opavou přesto nikdy nepřerušil kontakt, jak

¹ J. Macůrek: *Stav a úkoly českého bádání o minulosti Slezska*. „Slezský sborník” (SISb) 1950, 48, č. 2–3, s. 2.

² V. Prasek: *Půlstoletí kulturních našich snah pro Slezsko*. „Věstník Matice opavské” (VMO), příloha. Opava 1931, 36, s. 52.

³ V. Fícek: *O Vincenci Praskovi. Životopisný náčrt – bibliografie jeho prací*. Opava 1961; o původu viz L. Peřich: *Rodové kořeny Vincence Praska*. SISb 1953, 51, č. 1, s. 48–54.

ukazuje jeho významný podíl na založení a činnosti Matice opavské i početné příspěvky na stránkách tamních novin, nejvíce „Opavského týdeníku”. Teprve úspěšné završení snah Matice opavské o založení českého gymnázia v Opavě v roce 1883 umožnilo Praskovi návrat do rodného kraje.

Počátky Praskovy odborné činnosti je třeba hledat v jeho publicistice. Zprvu v ní zřetelně dominovalo buditelské, vzdělávací a výchovné úsilí, v popředí od počátku této práce v roce 1863 byla tematika školská, jazyková a národní. Odborný zájem směřoval k filologii, nejcenějším výsledkem byly jeho jazykové příspěvky z Opavska. S malým úspěchem jeho filologických spisů, zejména s odporem proti jeho snahám o jazykovou čistotu (*Brus příspěvěčkem ke skladbě srovnávací*⁴), lze spojit obrat jeho zájmu k vlastivědné činnosti.

Tuto orientaci významně podpořilo i několik dalších okolností. Byl to zvláště rostoucí zájem o studium lidu⁵, jeho hmotné i duchovní kultury, na němž měl na Moravě velkou zásluhu především František Bartoš. Právě s ním se Prasek, jak dokládá korespondence, v 70. letech sblížil a Bartoš jej opětně nabádal k vlastivědné práci: „Piš jen dále, takovými články nejen pobavíme, nýbrž i vzděláme čtenářstvo. Co se týče místních dějepisů, toť podnik veledůležitý, jen chystej a připravuj, vydá je naše Matice [...]”⁶ V tomto zaměření byl utvrzován také předním moravským historikem Vincencem Brandlem, jehož právněhistorické edice a studie podstatně ovlivnily Praskův odborný zájem. V dopise z roku 1880 můžeme číst Brandlova nabádavá slova: „[...] jen prosím, zůstaňte již při našem – histor. totiž praporu. Máme jmenovitě na Moravě málo dělníků na této vinici; filologů je dost.”⁷ Sám Prasek poukazuje i na podnětné působení svého generačního druha, profesora opavského gymnázia Josefa Zukala a na vliv jeho článků v „Opavském týdeníku”, které byly později vydány s názvem *Paměti opavské. Črty kulturní a místopisné*.⁸ O člancích tohoto školeného historika napsal: „Poskytovaly mně nejen vítané poučení o speciální historii mé vlasti, nýbrž dávaly podnět sledovati též jinou literaturu pramennou.”⁹ Přinášely mu tedy i cenné podněty heuristické. Za nejdůležitější však pokládal vliv slezského topografa a genealoga Augustina Weltzla, kterého označil za „svého profesora dějepisu”. Intenzitu spolupráce „największych postaci ziemi raciborskiej i ziemi opawskiej w XIX stuleciu”¹⁰ ukazuje i obsáhlý soubor Weltzlových dopisů a korespondenčních lístků, který se dochoval v Zemském archivu v Opavě¹¹.

⁴ Praha 1874.

⁵ F. Kutnar: *Praskův zájem o dějiny lidu*. SISb 1950, 48, č. 2–3, s. 217.

⁶ Zemský archiv Opava (ZAO), Pozůstalost Vincence Praska, inv. č. 49, dopis 28.4.1880.

⁷ ZAO, Pozůstalost Vincence Praska, inv. č. 78, dopis 15.3.1880.

⁸ Opava 1912.

⁹ V. Prasek: *Půlstoletí kulturních snah...*, s. 52.

¹⁰ R. Kincel: *Listy Augustyna Weltzla do Vincence Praska 1875–1897*. Racibórz 1999, s. 36.

¹¹ ZAO, Pozůstalost Vincence Praska, inv. č. 577.

Prasek, školením klasický filolog, nebyl však dostatečně připraven pro odbornou historickou práci a ani intenzivní kontakt s řadou erudovaných historiků nemohl tento nedostatek zacetit. Hlavní smysl této činnosti nacházel především v záchraně historických dokumentů, ať už písemných či hmotných, dochovaných ve značném množství, ale podléhajících časem zkáze, v jejich shromažďování a zpřístupňování v muzejních sbírkách a edicích. Ani jeho heuristika, jíž se s neobyčejnou pílí věnoval, nebyla zprvu bez problémů, např. v nedatovaném dopisu z doby před příchodem do Opavy asi z konce 70. let 19. století Josefu Zukalovi sděluje, „pozdě jsem začal citovati prameny“¹². Jeho historické práce, snad s určitým omezením u právně historických spisů z přelomu 19. a 20. století¹³, jsou proto povětšinou pouze ne vždy dokonale utříděnými edicemi shromážděných pramenů, propojených komentářem, je to souhrn „bud’ nezpracovaného nebo jen hrubě do chronologických forem vtlačeného materiálu... podoba historického polotovaru nebo dokonce vědní suroviny“¹⁴.

Takový charakter mají především dva obrazy z dějin moravských městeček, které připravil ještě před příchodem do Opavy¹⁵. Tyto práce na počátku 80. let 19. století dokumentují již definitivní Praskův odvrát od větších jazykových studií a příklon k historické tematice. Zároveň se na stránkách „Časopisu Matice moravské“ prezentoval prvními historickými studiemi, které naznačovaly koncepci jeho budoucí historické práce – přiblížení minulých dějů, každodenního života prostřednictvím kulturních obrázků, které měly především dokumentovat, „kterak se lidé tehdy měli“¹⁶. Tato historická díla přes koncepční slabiny ukazují, že čtyřicetiletý badatel nepřicházel do Opavy v roli začátečníka.

Po příchodu do Opavy v roce 1883 se vědecké snažení Praskovo ještě úžeji propojuje s národně buditelským úsilím, jak prokazuje jeho bohatá publicistika, v níž převládají články s historickou tematikou. Ve slezském prostředí si uvědomuje aktuálnost Palackého rady, že vlast je třeba poznávat hlavně studiem místních dějin, proto místopisná problematika zaujímá přední místo. Vedle drobných článků k vývoji některých slezských obcí (Kateřinky, Kylešovice, Hrabyně ad.) připravil již v roce příchodu do Opavy i ob-

¹² V. Hauer: *Spolupráce V. Praska a J. Zukala*. VMO 37, 1932, s. 117.

¹³ Hlavně s přihlédnutím k práci *Organisace práv magdeburských na sev. Moravě a v Rak. Slezsku*. Olomouc 1900.

¹⁴ F. Kutnar: *Praskův zájem o dějiny lidu...*, s. 218.

¹⁵ V. Prasek: *Paměti městečka Napajedel a dědin k panství Napajedelskému odedávna příslušných*. Velké Meziříčí 1881; Týž: *Paměti Malenovic a Pohořelic jakož i dědin k panství Malenovskému a Pohořelskému příslušných*. Velké Meziříčí 1883.

¹⁶ V. Prasek: *Paměti městečka Napajedel...*, s. 3. V ČMM publikoval: *Proměny na severních hranicích moravských*. ČMM 1879, 11, s. 77–95; *Pokora. Dva obrázky z našich starožitností*. ČMM 1880, 12, s. 43–51; *V hoře Napajedelské. Obrázek z našich starožitností právnických*. ČMM 1880, 12, s. 116–131.

sáhlé na pokračování vycházející pojednání o vesnici Pustějov, objasňující název obce, majetkoprávní poměry, důsledky třicetileté války, a obdobně také seriál o povýšení Klimkovic na městečko¹⁷. I v publicistice chtěl zaujmout čtenáře ne pouze svým výkladem, ale často nechal promlouvat přímo historický pramen. Tak je tomu např. v seriálu *Z dávnověkosti Těšína*, kde sleduje především dokumenty těšínských cechů a smutně konstatuje, že čeština pramenů 16. a 17. století tu neustoupila bratrské polštině, ale město bylo poněmčeno¹⁸. K významným publicistickým příspěvkům Praskovým na stránkách „Opavského týdeníku“ patří v roce 1888 na pokračování zveřejňované *Staré obrázky z našich dědin a měst*¹⁹. Vykreslil tu celkem 15 obrázků z minulosti, které byly „nikoli vymyšlené, nýbrž pravdivé, čerpané z našich písemných památek domácích“²⁰. Příznačné tu bylo vyzvednutí úlohy Zikmunda Wintra a Čenka Zíbrta, představitelů české kulturní historie, k nimž se jako ke svým vzorům přihlašoval. Kulturně historický zájem vedl Praska ke studiu právních poměrů, soudnictví. Se zájmem sledoval žaloby poddaných na vrchnosti, zejména pak hrdelní procesy. Právě z této tematiky napsal později svou nejlepší historickou práci²¹.

Prasek od příchodu do Opavy zaměřil své hlavní badatelské úsilí k přípravě zásadní práce o Slezsku – *Vlastivědy slezské*. Po ročním pobytu v Opavě napsal 2.8.1884 v „Opavském týdeníku“ při publikování úvodní části rozsáhlého souboru o rodácích z Opavska, že „déle než 10 let jsem k této nepatrné práci potřeboval“²². Seriál 16 pokračování podle abecedního pořadí obcí zachycených známých osobností z Opavska (nejvíce kněží, profesorů a učitelů) následovalo 7 částí o rodácích z Frýdecka a byl uzavřen dvěma doplňky²³.

¹⁷ *Pustějov*. „Opavský týdeník“ (OT) XIV, č. 42, 44, 46, 50, 52, 54, příloha; *Ves Klimkovic* kdy byla učiněna městečkem. OT XIV, č. 64, 66, 69, příloha.

¹⁸ OT XVI, č. 96, 8.12.1885, příloha.

¹⁹ OT XIX, č. 1, 4.1.1888, příloha; č. 2, 6.1.1888, příloha; č. 6, 21.1.1888, příloha; č. 14, 18.2.1888, s. 3; č. 15, 22.2.1888, s. 3; č. 30, 18.4.1888, s. 3; č. 31, 21.4.1888, s. 3.

²⁰ OT XIX, č. 1, 4. 1. 1888, příloha.

²¹ V. Prasek: *Organisace práv magdeburských...* Olomouc 1900.

²² V. Prasek: *Rodáci z Opavska od nejstarších dob až po časy nynější. Vlastivědy slezské část přípravná, obsahující jména šlechty a rodáků*. OT XV, č. 60, 2.8.1884, příloha; č. 62, 9.8.1884, s. 4–5; č. 64, 15.8.1884, s. 4–5; č. 66, 23.8.1884, s. 4–5; č. 68, 30.8.1884, s. 4–5; č. 70, 6.9.1884, s. 4–5; č. 72, 13.9.1884, s. 4–5; č. 74, 20.9.1884, příloha; č. 76, 27.9.1884, příloha; č. 78, 4.10.1884, příloha; č. 80, 11.10.1884, příloha; č. 86, 1.11.1884, příloha; č. 88, 8.11.1884, příloha; č. 90, 15.11.1884, příloha; č. 94, 29.11.1884, s. 4; č. 96, 6.12.1884, s. 5.

²³ V. Prasek: *Rodáci z Frýdecka od nejstarších dob až po časy nynější. Vlastivědy slezské část přípravná obsahující jména šlechty a rodáků*. OT XV, č. 98, 13.12.1884, s. 5; č. 100, 20.11.1884, příloha; č. 101, 24.12.1884, s. 6; č. 102, 31.12.1884, s. 5; OT XVI, č. 3, 10.1.1885, příloha; č. 5, 17.1.1885, příloha; č. 7, 24.1.1885, příloha; č. 11, 7.2.1885, příloha; č. 15, 21.2.1885, příloha; souborně vydáno s názvem *Rodáci z Opavska a Frýdecka*. Opava 1885.

Dlouhodobou a soustředěnou činnost Praskovu při přípravě *Vlastivědy slezské* dokládají také jeho historické studie, především soubor 12 prací uveřejněných v programech českého gymnázia v Opavě²⁴. Studie, které v souhrnu představují spis o více než 300 stránkách, měly přípravný charakter a nejvíce z nich bylo věnováno Praskově oblíbené tematice, zásadní pro přípravu *Vlastivědy slezské* – historické topografii. Autor, dříve než přistoupil k jejímu vydání, chtěl „objasnit řadu spleťtých otázek topografických a vyvrátit některé bludy, které se dostaly do starších prací o slezském místopise“²⁵. Proto připravil studii *Osady zaniklé a někdy pusté na Opavsku*²⁶, v níž s využitím výpisů Josefa Zukala z desk zemských knížectví opavského a dalších zdrojů řešil řadu místopisných problémů. Příspěvkem ke slezské topografii byly i práce věnované církevním institucím: *Křižovníci zákona Matky Boží na Opavsku*²⁷, podávající přehled dějin řádu německých rytířů na Opavsku, *Křižovníci sv. Jana na Opavsku*²⁸, nárys dějin řádu na Opavsku a speciálně svatojanské komendy v Opavě se zajímavým pohledem na nevraživost mezi johanity a německými rytíři, a hlavně rozsáhlá studie *Klášter sv. Kláry v Opavě*²⁹, nejdůkladnější z místopisných prací, věnovaná historii řádu opavských klarisek, k níž od příchodu do Opavy v roce 1883 soustřeďoval prameny v opavském zemském archivu i v obcích, které řádu patřily. Oporou při místopisných studiích byl Praskovi opavský historik Josef Zukal, s nímž od 70. let místopisné problémy konzultoval³⁰, u poslední studie také Vincenc Brandl, který mu poskytoval informace o archiváliích v brněnském zemském archivu³¹, a rovněž Augustin Weltzl³², v jehož dopisech jsou mnohé poznámky k místopisu Opavska a od něhož získal informace z archivu ve Vratislavi.

Přípravný charakter měly i další Praskovy studie v gymnazijních programech, především příspěvek k topografii staré Opavy, nastiňující dějiny domu mateřského gymnázia³³. Praskovi se nepodařilo uskutečnit původní záměr –

²⁴ Viz V. Čepelák: *Praskovy články v programech opavského gymnasia*. VMO 1933, 38, s. 1–9.

²⁵ Tamtéž, s. 2.

²⁶ V. Prasek: *Osady zaniklé a někdy pusté na Opavsku*. In: *Program českého nižšího gymnasia v Opavě*. 3. Opava 1886, s. 13–38.

²⁷ V. Prasek: *Křižovníci zákona Matky Boží na Opavsku*. In: *Program českého nižšího gymnasia v Opavě*. 4. Opava 1887, s. 3–30.

²⁸ V. Prasek: *Křižovníci sv. Jana na Opavsku*. In: *Program českého gymnasia v Opavě*. 8. Opava 1891, s. 3–33.

²⁹ V. Prasek: *Klášter sv. Kláry v Opavě*. In: *Program českého gymnasia v Opavě*. 9. Opava 1892, s. 3–48.

³⁰ ZAO, Pozůstalost Vincence Praska, inv. č. 598, dopis 19.1.1879, 26. 1. bez udání roku.

³¹ Tamtéž, inv. č. 78, dopis 31.3.1892.

³² R. Kincel: *Listy Augustyna Weltzla...*, s. 98, dopis 13.4.1889, s. 101, dopis 14.5.1889 ad.

³³ V. Prasek: *Svobodný dům někdy hrabat Vlčkův v Opavě*. In: *Program českého gymnasia v Opavě*. 5. Opava 1888, s. 3–25.

napsat knihu o slezské epigrafice – a výsledkem jeho bádání v této oblasti zůstala pouze stat' *Nápisý ve Slezsku*³⁴. Pro hospodářskou a sociální historiografii je z tohoto souboru nejcennější největší ze studií *K dějinám řemesel ve Slezsku*³⁵. Práce byla výsledkem dlouhodobého zájmu o vývoj cechovních řemesel. Autor k ní sbíral materiál po desetiletí a spojoval s ní značná očekávání. Dosud převažující teritoriální záběr na Opavsko rozšířil, článek má být podle jeho dopisu zajímavý pro „kulturní obrázky z cechovního života v Těšíně i Frýdku“. Jak uvedl v souvislosti s přípravou vydání „Věstníku Matice opavské“ v dopise Zíbrtovi, chce „k celému tomu klínu... bedlivěji hleděti“³⁶, tedy zaměřovat pozornost nejen k Opavsku, ale i k Těšínsku, Frýdecku a jimi sevřenému pruhu severovýchodní Moravy. Přínosná byla i studie z dějin školství v následujícím programu, hodnotící přitažlivost kulturních center pro slezské scholáry v dlouhodobém pohledu od 13. století³⁷.

Přestože celý soubor studií publikovaných v programech českého gymnázia v Opavě měl nesporně pouze přípravný charakter a metodologicky nepřinášel znatelný posun v Praskově koncepci historické práce, představoval ve své době základní díla v oblasti místopisu, dějin řemesel a školství ve Slezsku. Bylo proto právem uvedeno, že lze „z těchto studií viděti badatele velké píce, iniciativy a širokého rozběhu, který dovedl ve slezské půdě vyorati hlubokou brázdu“³⁸.

Připraven historickou publicistikou i odbornými studiemi z minulosti Slezska, na vrcholu svých tvůrčích sil přistoupil Prasek v Opavě k naplnění svého životního záměru – k vydávání *Vlastivědy slezské*. Připravil velkolepý plán, v němž se snoubí jeho buditelské, lidovýchovné nadšení s obrovskou pracovitostí a málo kritickým zhodnocením reálných vědeckých i finančních možností osamělého pracovníka bez záštity významnější instituce, na periferii zájmu národního společenství³⁹.

Zamýšlel shrnout nejdůležitější soudobé poznatky o historii, topografii i národopisu Slezska v desetisvazkovém díle, kde východiskem mělo být studium lidové slovesnosti (1. *Podání lidu*), podrobně měl být zachycen místopis všech částí k habsburské monarchii náležejícího Slezska (2. *Historická topografie země Opavské, A–K*; 3. *Historická topografie země Opav-*

³⁴ V. Prasek: *Nápisý ve Slezsku*. In: *Program českého gymnasia v Opavě*. 6. Opava 1889, s. 14–39.

³⁵ V. Prasek: *K dějinám řemesel ve Slezsku*. In: *Program českého gymnasia v Opavě*. 10. Opava 1893, s. 3–58.

³⁶ ZAO, Pozůstalost Vincence Praska, inv. č. 596, dopis 19.6.1893.

³⁷ V. Prasek: *K dějinám školství ve Slezsku*. In: *Program českého gymnasia v Opavě*. 11. Opava 1894, s. 3–19.

³⁸ V. Čepelák: *Praskovy články...*, s. 1.

³⁹ V pozůstalostech Vincence Praska i Josefa Zukala v ZAO je mnoho dokladů o necitlivém přístupu pražských a brněnských činitelů ke slezské problematice, viz např. Pozůstalost Josefa Zukala, inv. č. 85, dopisy F. Hrubého.

ské, L–Ž; 5. *Historická topografie knížectví Těšínského*, A–Ž; historickou topografii Frývaldovska měl zahrnout 8. svazek), několik svazků mělo být věnováno historii Opavska, Těšínska i Niska do vratislavského míru 1742 (4. *Dějiny kraje Holasovského do roku 1318*; 6. *Dějiny knížectví Opavského a Krnovského od nastoupení Habsburků až do roku 1742*; 7. *Dějiny knížectví Těšínského až do roku 1742*; 8. *Dějiny knížectví Niského až do r. 1742 a historická topografie Frývaldovska*) a poté přehledu vývoje do sklonku 19. století (9. *Dějiny vévodství Slezského od roku 1742 až do 40 letého jubilea J. V. císaře Františka Josefa I.*) a celý soubor měl uzavřít národopisný obraz slezského lidu⁴⁰.

Splnění tak náročného úkolu bylo – přes desetiletou přípravnou etapu – pro osamělého badatele bez podpory týmu spolupracovníků, navíc zaměstnaného úkoly pedagogickými, organizačními i odbornými, málo reálné. Praskovi se podařilo shromáždit od informátorů obsáhlý soubor dokumentů slezské lidové slovesnosti – báje, pověsti, legendy, zvyky, pranostiky, přísloví ad., který vydal jako první díl v roce 1888⁴¹. Svazek byl kulturními pracovníky v Čechách i na Moravě přijat příznivě, přední moravský folklorista František Bartoš např. Praskovi napsal: „Ukázka Vlastivědy líbí se mi velmi, bude to dílo znamenité, jakého ani Morava ani Čechy nemají.”⁴² Vydání Vlastivědy bylo i podnětem ke kontaktu Vincence Praska s představitelem proudu české kulturní historie Čenkem Zíbrtem⁴³. Podnícen příznivým ohlasem vydal v následujícím roce první část topografie Opavska, protože podle jeho názoru „dějepis bez topografie to loď bez kormidla”⁴⁴. Výsledky dlouholetých místopisných studií se Praskovi i pro nedostatečný odbyt vydaných prací a finanční potíže nepodařilo dokončit a publikovat a zbylá část topografie zůstala pouze v rukopisné podobě v pozůstalosti. Autor, v jehož bibliografii pro léta 1889 a 1890 sledujeme obrovský pokles publikační aktivity, dokládající, že veškeré síly věnoval práci na Vlastivědě, připravil v roce 1891 první část historického přehledu⁴⁵. Potřeba syntézy byla pocítována jako velmi naléhavá a Prasek uvádí, že byl nabádán, aby začal Vlastivědu právě tímto svazkem. V náročných syntetických částech však mnohem zřetelněji než v předchozích dílech vystoupila nedostatečnost jeho teoretické přípravy; jak sám v úvodu napsal, „nejsa dějepiscem z řemesla”,

⁴⁰ V. Hauer: *Vincenc Prasek*. VMO 1913, 21, s. 11.

⁴¹ V. Prasek: *Podání lidu. Vlastivěda slezská*. I. Opava 1888.

⁴² ZAO, Pozůstalost Vincence Praska, inv. č. 49, dopis 16.4.1889.

⁴³ Zíbrt v dopise z 15.2.1889 Praskovi napsal: „Račte mi laskavě prominouti, že jsa Vám úplně neznámý, dovoluji si Vás listem svým obtěžovati. *Vlastivěda slezská*, Vámi pořádaná, líbí se mi velice.” – ZAO, Pozůstalost Vincence Praska, inv. č. 596.

⁴⁴ V. Prasek: *Historická topografie země Opavské, A–K. Vlastivěda slezská*. II. Opava 1889, s. II.

⁴⁵ V. Prasek: *Dějiny kraje Holasovského čili Opavského. Vlastivěda slezská*. III. Opava 1891.

neovládal soudobou historickou metodu, takže výsledek je „spíše kronikou a registrací událostí nežli výkladem o vývojové linii ve Slezsku“⁴⁶. Obdobný charakter má i poslední vydaný historický přehled pro Těšínsko⁴⁷, v němž s konstatováním „neodvažuji se dále, než pokud pevně stanouti mohu na historické topografii“⁴⁸, dospěl k roku 1433.

Obsáhlý projekt *Vlastivědy slezské*, který Praska s různou intenzitou zaměstnával po dvě desetiletí, zůstal sice pouhým torzem s nevydanými rezidui ukrytými v jeho pozůstalosti, stal se však svou obsáhlostí, koncepcí i posilováním historického vědomí zakladatelským dílem českého dějepisectví ve Slezsku. Spisovatel Vojtěch Martínek výstižně o něm napsal: „Byl to plán obrovský a pro jednoho člověka takřka nemožný... Ale tragika Praskova podniku záleží právě v tom, že se na oněch troskách nevybuduje asi nikdy podle původcova plánu veliká budova.“⁴⁹

Prasek vytvářel základy českého dějepisectví ve Slezsku nejen svou odbornou prací, ale také organizační činností, zejména v rámci Matice opavské, sdružení podporujícího rozvoj osvěty, školství a kultury⁵⁰, k jejímž zakladatelům již v roce 1877 patřil. Probouzel historické vědomí svou historickou publicistikou a odbornými pojednáními, ale také horlivou přednáškovou činností. V Matici opavské byl iniciátorem založení muzea a archivu. V „Opavském týdeníku“ zdůvodnil potřebnost: „Muzeum zemské časem nabylo do sebe tvárnosti takové, jakoby nás Čechův a Poláků vůbec nebylo bývalo; v té tedy příčině třeba se nám postarati o to, abychom světu dokázali, že jsme my také zde byli a budeme.“⁵¹ Ve spolupráci s Josefem Zukalem shromažďoval hmotné památky a zachránil také velké množství písemných dokumentů, pravidelně o nich informoval na stránkách „Opavského týdeníku“ a napsal instruktivní přehledy pro „Věstník Matice opavské“⁵². Shromážděné památky neměly však zůstat pouze dobře uchovanými poklady, ale úkolem muzejního odboru Matice opavské bylo, „aby mrtvé sbírky oživil vědeckou prací“⁵³. Proto přišel také s myšlenkou založit vědeckou společnost pro studium Slezska, ale ve svém okolí nenašel pro ni pochopení. Čenku Zíbrtovi v dubnu 1891 zklamaně sděloval: „Přál bych si

⁴⁶ J. Macůrek: *Stav a úkoly českého bádání...*, s. 162.

⁴⁷ V. Prasek: *Dějiny knížetství Těšínského. Vlastivěda slezská*. IV. Opava 1894.

⁴⁸ Tamtéž, s. 6.

⁴⁹ V. Martínek: *Literární život slezský*. In: *Vlastivědný sborník slezský*. II, 1926, s. 50.

⁵⁰ *Encyklopedie Slezska (maketa)*. Eds. V. Vaníčková, L. Dokoupil. Ostrava 2000, s. 90.

⁵¹ OT XVI, č. 25, 28.3.1885, s. 1.

⁵² OT XVI, č. 28, 11.4.1885, s. 2; OT XVII, č. 62, 11.8.1886 ad.; *Přehledy kulturní ze Slezska*. VMO 1892, 2, s. 21–24; 1893, 3, s. 30–32; 1894, 4, s. 31–32; *Archiv Matice Opavské*. VMO 1892, 22, s. 24–30; 1894, 4, s. 32–34 ad.

⁵³ OT XVI, č. 25, 28.3.1885, s. 1.

utvořiti Vlastivědeckou společnost' – ale poměry politické nyníější zachvátily úplně mysl – a práce vědecká se necení."⁵⁴

Prasek si uvědomoval také potřebnost odborného historického časopisu, který by přinášel výsledky bádání, informace o pramenech, zprávy a recenze o nových publikacích a pomáhal utvářet historické vědomí ve Slezsku. Věřil, že desáté výročí vzniku Matice opavské bude vhodnou příležitostí k prosazení takového záměru, ale úspěchu nedosáhl⁵⁵. Teprve po dalších šesti letech se mu podařilo, že „výbor Matice opavské k tomu naklonil, aby vydával časopis"⁵⁶. V návaznosti na první číslo „Věstníku Matice opavské" z roku 1878, obsahující pouze tradiční informace výroční zprávy o činnosti a přehled členů Matice opavské, vydal v roce 1892 nově koncipovaný časopis, který zprvu sám zaplnil příspěvky, pro další ročníky postupně vytvořil i okruh spolupracovníků. Uplatnil tu i svůj názor o nezbytnosti přípravy edic historických dokumentů a jako přílohu začal vydávat *Prameny dějin Opavských a Těšínských*⁵⁷.

Praskovo zakladatelské úsilí, přes jeho subjektivní pocity nedocnění, zejména v pražském kulturním centru, bylo již jeho současníky vyzvednuto. Jeho zásluhy při poznání slezských politických a kulturních poměrů ocenil již počátkem 90. let 19. století Čeněk Zíbrt⁵⁸. Vysokým oceněním jeho přínosu bylo jistě i to, že při založení „Českého časopisu historického" se obrátil Jaroslav Goll právě na něho do Opavy, aby připravoval zprávy a recenze k problematice Slezska, se zdůrazněním, že „není nikoho kompetentnějšího nad Vás"⁵⁹.

Při uznání Praskových zásluh a jeho priority v českém výzkumu minulosti Slezska je však třeba na druhé straně uvést, že nebyl schopen akceptovat podněty, které vyplývaly z teoretického pokroku historické vědy, v českých zemích spojeného hlavně s nástupem gollovské historiografie. I ve své další činnosti po odchodu z Opavy v roce 1895 zůstával při tradičním pojetí historické práce s důrazem na publikování a komentování historického pramene. Nové podněty dokázali lépe akceptovat jeho generační druh Josef Zukal i mladší právní historik Jan Kapras, kteří pozvedli na počátku 20. století historický výzkum Slezska na vyšší úroveň.

⁵⁴ ZAO, Pozůstalost Vincence Praska, inv. č. 596, dopis 29.4.1891.

⁵⁵ OT XVII, č. 47, 19.6.1886, s. 3.

⁵⁶ ZAO, Pozůstalost Vincence Praska, inv. č. 596, dopis 19.6.1893.

⁵⁷ Nejprve vydal edici *Sbírka listů posilacích od r. 1464–1709 vůbec a biskupa Viléma Prusinovského psaných l. 1568 zvláště* (VMO 1893, 3, příloha), pokračoval edicí *Kopíř listů posilacích kněze biskupa Viléma Prusinovského psaných l. P. 1566* (VMO 1894, 4, příloha).

⁵⁸ Č. Zíbrt: *Kulturní historie. Její vznik, rozvoj a posavadní literatura cizí i česká*. Praha 1891, s. 119.

⁵⁹ ZAO, Pozůstalost Vincence Praska, inv. č. 155, dopis 26.11.1894.